

**Co-funded by
the European Union**

AKTIVAČNÝ SCENÁR LEKCIE
vypracovaný v rámci projektu
„INOVÁCIE V ŠKOLSKEJ VÝCHOVE“

TÉMA:

Dezinformácia v medicíne – fake newsy, ktoré škodia zdraviu
Analýza príkladov (očkovanie, pandémie, alternatívna liečba).

1. Ciele hodiny

Žiak:

- rozumie, čo je medicínska dezinformácia a fake newsy spojené so zdravím,
- pozná príklady falošných informácií týkajúcich sa očkovania, pandémie, alternatívnej liečby,
- dokáže určiť rozdiel medzi serióznou lekárskou radou a nebezpečným fake newsom,
- vie, ako si overovať zdravotné informácie v Poľsku, Česku, na Slovensku a na úrovni EÚ,
- rozvíja schopnosť kritického myslenia a vedomého používania internetového obsahu týkajúceho sa zdravia.

2. Cieľová skupina

Žiaci základných škôl

3. Metódy vyučovania

- Brainstorming
- Mini-prednáška s príkladmi
- Práca v skupinách
- Moderovaná diskusia
- Analýza titulkov a zdravotných rád
- Kvíz / overovacie cvičenie

4. Didaktické pomôcky / zdroje

- Projektor alebo interaktívna tabuľa
- Vytlačené príklady titulkov a medicínskych príspevkov (2 pravdivé, 2 nepravdivé)
- Infografika: „Životný cyklus medicínskeho fake newsu“
- Flipchart a fixky
- Fact-checkingové platformy:

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

- o Poľsko: Demagog.org.pl, FakeHunter PAP
- o Česko: Manipulátoři.cz, Demagog.cz
- o Slovensko: Demagog.sk, Infosecurity.sk
- o EÚ: EUvsDisinfo.eu, EDMO.eu
- o WHO Mythbusters: link

5. Priebeh hodiny (45 min)

1. Úvod – je každá zdravotná rada na internete pravdivá? (5–7 min)

Forma: brainstorming s prvkom krátkej analýzy príkladov

Priebeh:

1. Začiatok hodiny: učiteľ požiada žiakov, aby si spomenuli na zdravotné rady, ktoré videli na internete – na TikToku, YouTube, Facebooku alebo v správach od známych.
2. Otázky pre žiakov:
 - o Stretli ste sa niekedy so správami typu „zázračný liek na rakovinu“ alebo „škodlivé zložky vo vakcínach“?
 - o Aké zdravotné rady si pamätáte z internetu? (napr. „domáci spôsob na vyliečenie chrípky za jeden deň“, „voda s citrónom chráni pred všetkými chorobami“).
 - o Viete vždy, kto je autorom takýchto rád? Overujete, či uvádza vedecké zdroje alebo je lekárom?
 - o Je každá zdravotná rada na internete pravdivá a bezpečná? Ako sa to dá overiť?
3. Krátka analýza príkladov: učiteľ ukáže 2–3 fiktívne titulky (na slajde alebo vytlačené), napr.:
 - o „Mrkvová šťava vylieči rakovinu za 3 dni – lekári to nepovedia!“
 - o „WHO potvrdzuje: pravidelné očkovanie chráni pred ťažkým priebehom infekčných chorôb“.

Žiaci odpovedajú, ktorý titulok znie dôveryhodnejšie a prečo.

Informačné poznámky pre učiteľa:

- Medicínska dezinformácia sú falošné alebo zavádzajúce informácie o zdraví, liekoch, chorobách či očkovaní, ktoré sa šíria na internete, v sociálnych sieťach, niekedy aj v tradičných médiách.
- Môže byť úmyselná (niekto chce zarobiť, predat' „zázračný doplnok“, spochybniť dôveru v lekárov alebo očkovanie) alebo neúmyselná (napr. niekto posielal ďalej neoverené rady).
- Dôsledky zdravotnej dezinformácie bývajú veľmi vážne:
 - o Odkladanie alebo odmietanie liečby či očkovania, čo môže viesť k chorobám, komplikáciám alebo až k úmrtiam.
 - o Používanie nebezpečných metód, napr. pitie toxických látok alebo „liekov“ z internetu.
 - o Strata dôvery v odborníkov, lekárov a zdravotnícke inštitúcie.
- Najčastejšie motívy tvorby medicínskych fake newsov:

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

Co-funded by
the European Union

- o Finančný zisk: predaj doplnkov, kníh, falošných terapií.
- o Ideológia: antivax hnutia, skupiny propagujúce pseudomedicínu.
- o Senzácia a popularita: získanie tisícov zhladnutí a sledovateľov vďaka šokujúcemu obsahu.

2. Definície a príklady (10 min)

Forma: mini-prednáška + ústny kvíz

Cieľ: naučiť žiakov odlišovať falošné medicínske informácie od seriózných, porozumieť základným pojmom súvisiacim s dezinformáciou v oblasti zdravia.

Definície:

• **Medicínska dezinformácia** – falošné, zmanipulované alebo neúplné informácie týkajúce sa zdravia, liečby, liekov, očkovania či chorôb, ktoré sú šírené úmyselne alebo nevedome vo verejnom priestore (sociálne siete, internetové portály, fóra). Ich cieľom môže byť zavádzanie, zastrasovanie príjemcov, spochybňovanie dôvery v lekárov či zdravotnícke inštitúcie alebo povzbudzovanie k nebezpečným zdravotným praktikám.

Príklad: Článok naznačujúci, že „užívanie veľkých dávok vitamínu C lieči každú chorobu“, bez potvrdenia vo vedeckých výskumoch.

• **Medicínska fake news** – úplne vymyslená alebo zámerne prekrútená správa, ktorá vyzerá ako skutočný článok alebo internetový príspevok, často masovo šírená. Väčšinou sa týka tém vyvolávajúcich silné emócie: očkovanie, pandémie, „zázračné lieky“, údajné sprisahania farmaceutických koncernov.

Príklad: Príspevok na Facebooku tvrdiaci, že „vakcíny spôsobujú magnetizmus tela“, šírený tisíce krát, napriek absencii vedeckých dôkazov.

• **Zdravotný clickbait** – titulok alebo náhľad (napr. na YouTube, v článkoch), ktorý je prehnaný, senzačný alebo tajomný, má slúžiť iba na získanie kliknutí, často nezodpovedá obsahu článku alebo zavádza. Opakuje schému typu „Lekári nechcú, aby si to vedel!“ alebo „Jedna lyžička tohto nápoja vylieči každú chorobu“.

Príklad: „Prírodná šťava z cvikly odstráni všetky toxíny za 3 dni – oficiálna medicína to tají!“

• **Medicínske fact-checking** – proces dôkladného overovania zdravotných informácií na základe vedeckých štúdií, lekárskeho publikácií, odporúčaní organizácií ako WHO, ECDC alebo ministerstiev zdravotníctva. Overovanie môže ukázať, že daná správa je pravdivá, nepravdivá alebo čiastočne zmanipulovaná.

Príklad: Overenie, či má daný liek potvrdenú účinnosť v databázach klinických štúdií (napr. PubMed, stránky WHO).

Príklady na analýzu (ústny kvíz):

1. „Očkovanie spôsobuje magnetizmus tela – dôkaz na videu!“
– Medicínska fake news, mnohokrát vyvrátená vedeckými štúdiami, bez dôkazov.
2. „COVID-19 neexistuje – je to sprisahanie farmaceutických koncernov a vlád“
– Konšpiračná teória, žiadne vedecké potvrdenie, v rozpore s dôkazmi medicíny.

**Co-funded by
the European Union**

3. „WHO odporúča očkovanie ako účinnú ochranu pred ťažkým priebehom choroby“
– Seriózna informácia, potvrdená medzinárodnými inštitúciami verejného zdravia.
4. „Voda s citrónom vyplaví všetky vírusy z tela za 24 hodín“
– Medicínska dezinformácia, bez vedeckých dôkazov, falošný sľub.
5. „Lekári bijú na poplach: nový kmeň chrípky v Európe – odporúčané ochranné očkovanie“
– Pravdivá informácia, overiteľná v oficiálnych zdravotných komunikátoch.

3. Cvičenie – Rozpoznaj škodlivý fake news (15 min)

Forma: práca v skupinách 3–5 osôb

Cieľ: rozvíjať schopnosť analýzy zdravotných informácií, rozoznávať falošný obsah, učiť sa využívať dôveryhodné zdroje.

Inštrukcia pre učiteľa:

1. Príprava materiálov:
 - o Každá skupina dostane súbor 4 vytlačených titulkov alebo krátkych zdravotných príspevkov – 2 pravdivé, 2 nepravdivé (fiktívne, ale realistické).
 - o Priložená je „Karta 10 varovných signálov medicínskej dezinformácie“, ktorá pomáha pri analýze obsahu.

Úloha pre žiakov:

1. Analýza titulkov/príspevkov – prečítajte si všetky štyri príklady.
2. Výber falošných a škodlivých informácií – označte tie, ktoré môžu byť fake news, a zdôvodnite výber.
3. Podčiarknutie varovných signálov:
 - o neexistujú zdroje alebo odvolávky na „anonymných expertov“,
 - o sľuby zázračných účinkov („za týždeň vylieči rakovinu“),
 - o silný, emocionálny jazyk („lekári to zatajujú“, „šokujúci objav“),
 - o obsah v rozpore s medicínskymi poznatkami, ktoré možno overiť v oficiálnych správach.
4. Overenie informácií – ak je to možné, použite telefóny alebo počítače a overte správy na fact-checkingových portáloch, napr.:
 - o Demagog.org.pl (PL)
 - o Manipulátoři.cz (CZ)
 - o Demagog.sk (SK)
 - o EUvsDisinfo.eu (EÚ)
 - o stránky WHO alebo ministerstiev zdravotníctva.

Príkladové titulky do súboru:

**Co-funded by
the European Union**

1. „Prírodná zmes z cvikly lieči rakovinu za týždeň – lekári to zatajujú!“
2. „Nová vakcína proti chrípke schválená WHO – bezplatné očkovanie od novembra.“
3. „Pandémia je sprisahanie farmaceutov – dôkazy na videu!“
4. „Výskumy potvrdzujú: zdravá strava znižuje riziko srdcových ochorení.“

Tabuľka na analýzu:

Titulok / Príspevok	Pravdivý alebo falošný?	Varovné signály	Ako možno overiť?
Prírodná zmes z cvikly...			
Nová vakcína schválená WHO...			
Pandémia je sprisahanie farmaceutov...			
Výskumy potvrdzujú: zdravá strava...			

Otázky na diskusiu s triedou:

- Čo vám pomohlo odlíšiť falošný obsah od pravdivého?
- Aké varovné signály ste si všimli?
- Je jednoduché nájsť seriózne potvrdenie zdravotných informácií na internete?
- Aké dôsledky môže mať viera v takéto fake news pre zdravie ľudí?

4. Diskusia: Prečo veríme fake newsom o zdraví? (8 min)

**Co-funded by
the European Union**

Forma: riadený rozhovor

Cieľ: uvedomiť si, prečo sú falošné zdravotné obsahy také účinné a ako ovplyvňujú naše rozhodnutia o zdraví.

Otázky pre žiakov:

1. Prečo ľudia uprednostňujú „jednoduché riešenia“ a „zázračné lieky“?
o Je ľahšie dôverovať jednoduchým sľubom než zložitým odporúčaniam lekárov?
o Môžu sa reklamy „prírodných terapií“ zdať priateľskejšie a bezpečnejšie?
2. Aké emócie (strach, nádej, pocit nespravodlivosti) využívajú autori takéhoto obsahu?
o Ako pôsobia titulky typu „Lekári ti zatajú pravdu“?
o Zvyšuje strach z choroby alebo z liečby (napr. očkovania) sklon veriť falošným informáciám?
3. Môžu zdravotné fake newsy škodiť celej spoločnosti (napr. počas pandémie)?
o Spôsobuje viera v takéto správy, že ľudia odmietajú liečbu, nedodržiavajú odporúčania lekárov, ohrozujú iných?
o Aké môžu byť dôsledky masového šírenia falošných medicínskych informácií?
4. Ako možno overiť dôveryhodnosť zdravotnej rady?
o Ktoré zdroje sú najspoľahlivejšie (napr. WHO, ministerstvo zdravotníctva, overené medicínske portály)?
o Oplatí sa dôverovať anonymným príspevkom na sociálnych sieťach?

Informačné poznámky (pre učiteľa – vhodné do záverečného zhrnutia):

Medicínske fake newsy sú také účinné, pretože:

- Využívajú ľudský strach – choroba je silne emocionálna téma, preto ochotne siahneme po správach sľubujúcich ochranu alebo vyliečenie.
- Sľubujú jednoduché riešenia – rýchly účinok, prírodné metódy, žiadna návšteva lekára, žiadne lieky.
- Posilňujú predchádzajúce presvedčenia (efekt potvrdenia) – osoby nedôverujúce konvenčnej medicíne ľahšie veria v „alternatívne terapie“.
- Vyzerajú profesionálne – majú pseudo-odborné názory, falošné grafy, fotografie lekárov, logá známych inštitúcií, ale chýbajú skutočné vedecké dôkazy.
- Šíria sa rýchlejšie než pravdy – emócie priťahujú pozornosť a ľudia často zdieľajú obsah bez overenia jeho pravdivosti.

5. Zhrnutie a reflexia (7 min)

Forma: individuálna práca + spoločná tvorba pravidiel

Priebeh:

1. Individuálna práca – osobná reflexia (3–4 min):

Učiteľ rozdá žiakom papieriky alebo ich požiada, aby si do zošitov zapísali krátku

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

reflexiu.

Žiaci dokončia vety:

o „Pochopil/a som, že zdravotné fake newsy môžu...“

o „Najpodozrivejšie v takýchto správach je...“

o „Predtým, než kliknem alebo niečo pošlem ďalej, overím si...“

o (voliteľné) „Od dneška si viac všimnem...“

o (voliteľné) „Už viem, kde hľadať spoľahlivé medicínske informácie...“

2. Práca triedy – tvorba bezpečnostných pravidiel (3–4 min):

Učiteľ požiada žiakov, aby každý navrhol jedno pravidlo, ktoré pomôže vyhnúť sa škodlivým zdravotným fake newsom. Všetky návrhy sa zapíšu na tabuľu alebo na flipchart. Trieda potom spoločne vyberie 5–7 kľúčových pravidiel a vytvorí plagát „**Bezpečné používanie zdravotných informácií**“.

Navrhované pravidlá (možno rozšíriť):

1. Overujem zdroj – vyberám si stránky WHO, ministerstva zdravotníctva, oficiálne nemocnice a kliniky.
2. Neverím na zázračné lieky, terapie „na všetko“ či tajné recepty skrývané lekármi.
3. Vždy hľadám potvrdenie informácie aspoň v dvoch nezávislých zdrojoch.
4. Každé zdravotné rozhodnutie konzultujem s lekárom alebo odborníkom, nie s anonymnými príspevkami.
5. Neposielať ďalej obsah, ktorého pravdivosť nemôžem potvrdiť.
6. Všimam si emocionálne titulky, ktoré chcú vyvolať strach alebo nádej bez dôkazov.
7. Keď mám pochybnosti, využívam fact-checkingové portály a medicínske inštitúcie.

Záver učiteľa – zhrnutie hodiny:

- Medicínske fake newsy nielen zavádzajú, ale môžu ohroziť zdravie a život, ak sa podľa nich niekto rozhodne.
- Spoľahlivá medicínska informácia má vždy vedecký základ (štúdie, odporúčania WHO, lekárske experti).
- Každý z nás je zodpovedný za to, čo zdieľa – nesmie sa šíriť neoverené rady, pretože môžu uškodiť iným.
- Najdôležitejším nástrojom obrany proti zdravotnej dezinformácii je kritické myslenie, opatrnosť a dôvera v overené zdroje.

6. Slovník pojmov – Medicínska dezinformácia

Pojem	Definícia
Medicínska fake news	Falošná informácia o zdraví, liečbe alebo očkovaní, vyzerajúca ako skutočná správa.
Medicínska	Úmyselné zavádzanie v zdravotných témach s cieľom zisku,
Projekt spolufinancovaný Európskou úniou	

**Co-funded by
the European Union**

Pojem	Definícia
dezinformácia	manipulácie alebo vyvolania emócií.
Zdravotný clickbait	Senzacionalistický titulok sľubujúci zázračné účinky, ktorý má prinútiť kliknúť.
Fact-checking	Proces overovania pravdivosti informácií prostredníctvom dôveryhodných zdrojov (napr. WHO).
Efekt potvrdenia	Sklon veriť informáciám, ktoré súhlasia s našimi predchádzajúcimi presvedčeniami.
Informačná bublina	Prijímanie na internete najmä obsahu, ktorý zodpovedá našim názorom, čo sťažuje prístup k faktom.

7. Metodický sprievodca pre učiteľa – „Dezinformácia v medicíne – fake newsy, ktoré škodia zdraviu“

Ciele sprievodcu:

- Podporiť učiteľa pri vedení hodiny bezpečne, vecne a pútavo.
- Poskytnúť praktické tipy na prácu so žiakmi základných škôl, s ohľadom na ich skúsenosti so sociálnymi médiami.
- Uľahčiť učiteľovi prispôbenie scenára rôznej úrovni triedy.

1. Výber príkladov a obsahu

- Využívaj fiktívne správy alebo medzinárodné príklady (napr. fake newsy o „zázračných liekoch“ zo zahraničia), aby sa predišlo lokálnym kontroverziám.
- Môžeš použiť aj autentické fake newsy, ktoré už boli verejne vyvrátené (WHO, fact-checkingové portály, napr. Demagog.org.pl, EUvsDisinfo), s jasným označením, že sú nepravdivé.
- Nepoužívaj šokujúce fotografie alebo medicínske obrazy, ktoré by mohli vyvolať nepríjemné pocity – vyberaj vizuálne neutrálne materiály.

2. Prispôbenie jazyka a obsahu skupine

- Žiaci používajú TikTok, YouTube a Instagram – nadväzuj na známe formáty (krátke videá, meme, hashtagy).
- Namiesto odborných medicínskych termínov použi jednoduché prirovnania (napr. „fake news funguje ako klebeta v škole – rýchlo sa šíri, ale nemusí byť pravdivá“).
- Pojmy zavádzaj postupne: „medicínska fake news“, „zdravotný clickbait“, „fact-checking“ – najlepšie s krátkym príkladom a otázkou pre žiakov.

3. Vedenie cvičení a diskusie

- Podnecuj argumentáciu: pýtaj sa „prečo si to myslíš?“, „čo ťa presvedčilo, že táto správa je pravdivá?“.

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

Co-funded by the European Union

- Ukáž, ako hľadať dôkazy v spoľahlivých zdrojoch (WHO, ministerstvá zdravotníctva, fact-checkingové portály).
- Ak žiaci uvedú príklady fake newsov, ktoré sami videli, analyzujte mechanizmy manipulácie – nie osoby alebo skupiny, ktoré im uverili.

4. Vytváranie bezpečnej atmosféry

- Zdôrazni, že každý sa môže nechať nachytať na medicínske fake newsy, dokonca aj dospelí a odborníci – nejde o znak nízkej inteligencie, ale o výsledok manipulácie emóciami a strachom.
- Nedovoľ vysmievanie sa cudzím skúsenostiam – cieľom hodiny je naučiť sa rozoznávať falošné informácie, nie hodnotiť iných.
- Podporuj kladenie otázok – v téme zdravia neexistujú „hlúpe otázky“.

5. Didaktické materiály

- Súbory titulkov: 2–3 pravdivé a 2–3 falošné, prispôbené veku žiakov.
- Online kvíz: napr. Kahoot – rýchle overenie vedomostí a upevnenie zásad bezpečného používania zdravotných informácií.
- Zoznam fact-checkingových stránok (PL, CZ, SK, EÚ) – ukáž žiakom, kde môžu hľadať spoľahlivé údaje.

6. Možné rozšírenie hodiny

- **Triedny projekt:** „Mapa zdravotných fake newsov“ – žiaci vo dvojiciach alebo malých skupinách hľadajú v sieti príklady fake newsov (iba z fact-checkingových zdrojov!), stručne ich popíšu a vysvetlia možné riziká.
- **Plagát:** „5 zásad bezpečného používania medicínskych informácií“ – spoločná tvorba edukačného materiálu na nástenku v triede alebo na chodbe školy.
- **Mini-dráma:** scénka, v ktorej jedna osoba dostane fake news o zázračnom lieku a druhá ukazuje, ako si overiť jeho pravdivosť.

8. Vedecké a vzdelávacie zdroje (PL, CZ, SK, EÚ)

- EDMO – <https://edmo.eu>
- EUvsDisinfo – <https://euvsdisinfo.eu>
- WHO Mythbusters – <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>
- Demagog.org.pl – <https://demagog.org.pl>
- FakeHunter PAP – <https://fakehunter.pap.pl>

**Co-funded by
the European Union**

- Manipulátoři.cz – <https://manipulatori.cz>
- Demagog.sk – <https://demagog.sk>
- Infosecurity.sk – <https://infosecurity.sk>

